

Kaksi harhakäsitystä Suomen kasvaneesta köyhyysasteesta

PASI MOISIO

Euroopan unionin tilastotoimisto Eurostat kerää ja julkaisee väestön elintasoja ja hyvinvointia koskevaa tilastotietoa. Yksi keskeisimmistä hyvinvointia kuvaavista indikaattoreista on maan suhteellinen köyhyysaste. Viime vuosien aikana Eurostat on tosin korvannut köyhyysasteen käsitteen vaikeahkolla käsitteellä ”köyhyysriskissä elävien osuus”. Pysyttelen kuitenkin tässä kirjoituksessa vanhassa käsitteistössä selkeyden nimissä. Suhteellinen köyhyysaste tai köyhyysriskissä elävien osuus siis ilmoittaa, kuinka monta prosenttia väestöstä elää sellaisissa kotitalouksissa, joiden nettotulot jäävät kyseiselle kotitaloustyypille sovitun köyhyysrajan alapuolelle.

Vuonna 1999 Suomen köyhyysraja yhden hengen kotitaloudelle oli 684 euroa (4 065 markkaa) kuukaudessa. Tästä rajasta voidaan laskea köyhyysraja kaikille kotitalouksille lisäämällä ykkösen kertoimeen 0,5 jokaisesta ylimääräisestä aikuisesta ja 0,3 jokaisesta lapsesta kotitaloudessa. Esimerkiksi tuloköyhyysraja isän, äidin ja kahden lapsen kotitaloudelle on 1 436 euroa kuussa eli 2,1-kertainen verrattuna yhden hengen kotitalouden rajaan. Saavuttaakseen saman elintason kahden aikuisen ja kahden lapsen perheen katsotaan siis tarvitsevan 2,1 kertaa suuremmat tulot kuin yksin asuva.

Eurostatin tilastojen mukaan köyhyysaste on kasvanut Suomessa 1990-luvun lopulla 8 prosentista 11 prosenttiin. Useimmissa muissa EU-maissa sama-

na ajanjaksona köyhyysasteet ovat pysyneet samana tai jopa hieman laskeneet. Esimerkiksi Ruotsissa köyhyysaste on pysynyt noin 9 prosentissa, Saksassa köyhyysaste on laskenut 14 prosentista 11 prosenttiin. On olemassa kaksi sangen yleistä harhakäsitystä Suomen köyhyysasteen kasvusta.

Ensimmäinen harhakäsitys on, että kasvaneen köyhyysasteen takana on ylimpien tulo- luokkien tulojen kasvu 1990-luvun lopulla. Toisin sanoen ylimpien tulo- luokkien tulojen kasvu nostaa köyhyysrajaa, jolloin yhä suurempi osa väestöstä jää köyhyysrajan alapuolelle. Tämä uskomus johtuu harhakäsityksestä suhteellinen köyhyysmittarin luonteesta. Suhteellinen köyhyysmittari luokittelee tuloköyhiksi ne henkilöt, joiden kotitalouden nettotulot kulutusyksikköä kohden jäävät alle 60 prosentin kyseisen maan mediaanista. Mediaanitulo eli keskimäinen tulo on sen henkilön tulo, joka on tulojakaumassa keskimäisenä. Mediaanituloon ei siis vaikuta tämän keskimäisen henkilön yläpuolella olevien tulojen kasvu. Näin ollen ylimpien tulo- luokkien tulojen kasvu 1990-luvun lopulla ei nostanut köyhyysrajaa, eikä näin ollen selittäköyhyien määrän kasvua Suomessa. Itse asiassa Suomen euro- määräinen köyhyysraja nousi 1990-luvun lopulla prosentuaalisesti vähemmän kuin EU- maissa keskimäärin: vuosina 1996–1999 Suomen köyhyysraja kasvoi 11 prosenttia, kun kes-

kimääräinen kasvu EU-maissa oli 13 prosenttia.

Toinen suhteellista köyhyysastetta koskeva uskomus on, että Suomen köyhyysaste on ”keino- tekoisen” korkea muihin maihin verrattuna, koska köyhyysrajan oletetaan olevan Suomessa korkeampi kuin monessa muussa maassa. Suomessa toisin sanoen luetaan tuloköyhiksi myös sellaisia kotitalouksia, joita ei luetaisi tulojensa puolesta köyhiksi muissa EU-maissa. Asia on kuitenkin paremminkin päinvastoin. Vertailemalla EU-maiden euromääräisiä köyhyysrajoja voidaan huomata, että köyhyysraja on Suomessa itse asiassa alhainen muihin Pohjois-Euroopan maihin verrattuna. Ainoastaan Irlannissa ja Etelä-Euroopan maissa köyhyysraja on alempi kuin Suomessa. Suhteellinen köyhyysmittari siis paremminkin kaunistelee Suomen köyhyysongelmaa, sillä monen Pohjois-Euroopan maan köyhyysrajalla laskettuna Suomessa köyhyysaste nousisi EU-maiden keskikastiin. Suomen alhainen köyhyysaste selittyy siis osaltaan pohjoiseurooppalaisittain alhaisesta mediaanitulosta sekä tulo- jaon muodosta. Tästä johtuen esimerkiksi ostovoima köyhyysrajalla on Suomessa alle EU-maiden keskiarvon.

Köyhyysaste on kasvanut tasaisesti Suomessa koko 1990-luvun lopun ja on pelättävissä, että se jatkaa kasvuaan myös 2000-luvulla. Kasvanut köyhyysaste ei selity ylimpien tulo- luokkien tulojen kasvusta tai

nousseesta köyhyysrajasta. Suomessa on pohjoisneurooppalaisittain alhainen köyhyysraja, joka on tuottanut ja tuottaa edelleen EU-maiden alhaisimpia köyhyysasteita. Uusimmat tilas-

tot kertovat aikanaan, onko köyhyysaste jatkanut kasvuaan Suomessa 2000-luvulla ja onko Suomi täten kivunnut EU-maiden keskikastiin köyhyysasteellaan. Mikäli Suomen köyhyysaste jat-

kaa nousuaan, alkaa Suomi muistuttaa yhä enenevässä määrin Etelä-Euroopan maita, joissa on korkea köyhyysaste ja alhainen tulotaso köyhyysrajalla.

Kirjoittamisen ankaruus ja ilo

ANTTI ESKOLA

Niin paljon kuin kirjoittamisen oppaista voikin hyötyä, kirjoittajan on hyvä ymmärtää myös laajemmin, mitä on tekemässä. Merja Kinnusen ja Olli Löytyn toimittama kirja tähtää tähän. Oivallinen johdatus tieteellisen kirjoittamisen luonteeseen on kirjan alkuluku, jossa kielen tutkija Minna-Riitta Luukka lähestyy tieteellisiä tekstejä lajityypinään tai joukkona erilaisia lajityyppejä.

Kirjoituksessaan tieteellisen tekstin rakenteesta Jukka Törrönen panee kirjoittamisen vielä laajempaan kehukseen: tieteellisen tekstin rakenne ei ole muoti tai kaava, vaan elimellinen osa tutkimusta. Törrösen jaotteluita ja ankarista teoreettisista käsitteistä voi lukijalle kuitenkin tulla kaava, joka halvaannuttaa kirjoituskäden. Ehkä niihin olisi paras tutustua suhteellisen varhain, yleisopintoina, joiden vaativat yksityiskohdat ovat jo unohtuneet, kun kirjoitusvaiheessa kasaa pöydälleen hyödyllisiä käytännön oppaita?

Matti Hyvärisen luku kirjoittamisesta toimintana on rentouudessaan vapauttavaa tekstiä, joka tuo kirjoittamiseen ankaruuden ohella iloakin, kuten myös Mik-

ko Lehtosen esitys kirjoittamisen mielihyvistä. Esa Väliwerrosen luku kirjoittamisesta prosessina liittyy samaan seuraan. Tekstejä lukiessani ajattelin, miten tärkeää on, että tutkimusmenetelmien ja tieteellisen kirjoittamisen opettamista eivät hallitse niinkään laki ja tuo hyytävä sana ”kurinalaisuus”, vaan pikemminkin evankeliumi: tutkimisen ilo ja myös ”virheisiin” lopulta ulottuva armo. Usein nämä välittyvät parhaiten, kun kirjoittaja kuvaa omaa kirjoitustyötään konkreettisesti ja rehellisesti, mokaussiaankaan peittelemättä.

Osa teoksen artikkeleista käsittelee erityisaiheita. Lähes kaikki tekstinsä väitöskirjaa myöten yhdessä kirjoittaneet Arja Jokinen ja Kirsi Juhila paljastavat monia askarruttaneen kysymyksen, kuinka he oikein tekevät sen. Ehkä kuvaus auttaa niitä, joiden mielestä ainakin gradun tekeminen jonkun toisen kanssa olisi mukavampaa kuin yksin puurtaminen. Yrjö Haila kertoo valaisevin esimerkein ja hyödyllisin ohjein englanniksi kirjoittamisesta. Kirjallisuuden tutkija Markku Ihonen opastaa alansa lähtökohdistista käsin kirja-arvioiden laatimiseen. Vastapainon kustannus-

Merja Kinnunen & Olli Löytty (toim.)
Tieteellinen kirjoittaminen
Tampere: Vastapaino,
2002
204 s.

toimittaja Olli Löytty paljastaa jotakin sanoisinko kirjoittajan vastapuolen maailmasta ja vaatimuksista, kun prosessi etenee käsikirjoituksesta kirjaksi.

Naistutkimuksen tämänhetkistä valtaa osoittanee, että kirjassa pitää olla kaksi sen näkökulmia esittelevää artikkelia. Suomen kielen lehtori Liisa Tainio kirjoittaa tieteellisen tekstin sukupuolista ja naistutkimuksen laitoksen yliassistentti Jaana Vuori sukupuolen kirjoittamisesta. Tainio sanoo, että hänen kirjoituksestaan voi ”oppia myös seksistisen kirjoittamisen aakkosia”. Kuka nyt tuollaista haluaisi oppia, mutta esimerkiksi sellainen jääriä kuin minä, jolla on sukupuoliasioista myös niin sanottuja omia käsityksiä, voi hyvinkin oppia piilottamaan niitä. Enemmän oppiakseni olisin mielelläni nähnyt, että Tainio olisi laajentanut tarkastelunsa